

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 2, Article Number: 4C0132

NWSA-HUMANITIES

Received: February 2012

Accepted: April 2012

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Ahmet Güneş

Cumhuriyet University

mertgunes2003@gmail.com

Sivas-Turkey

ÇAĞDAŞ BİR ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ: GÖSTERGEBİLİM

ÖZET

Bu çalışmada göstergebilimi bir bilim dalı olarak, anlamsal çerçevesini, tarihsel gelişimini, türlerini ve uygulama alanında önemli aşamalarını ortaya koymaya ve genel anlamda, soyut bir bilim anlayışının günlük yaşamın anlaşılmasını kolaylaştıran bir düşünce dizgesine dönüşümünü göstermeye çalışılmıştır. Göstergebilim, üniversitelerin herhangi bir bilim dalını bitiren, meraklı, içinde yaşadığı evrenin nasıl oluştuğu konusunda bir düşüncesi, bir imgesi olan insanlara yönelik bir bilim dalı olması nedeniyle, bu insanların çalışmaları ve uygulamaları üzerine yeni bir bakış açısı geliştirmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Gösterge, Anlam, Söylem, Gerçek

A CONTEMPORARY METHOD OF ANALYSIS: SEMIOTICS

ABSTRACT

In this study, it was tried to show semiotics as a branch of science, its literal frame, historical development, types and important stages in its field of application, and the transformation of an abstract understanding of science into a thought system that makes it easier to understand daily life was also shown in general. As it is a branch of science which aims at the people who are curious, graduates of any branches of science, who have an image and idea about how the universe in which they live formed, semiotics will make it possible to develop a new viewpoint on these people's works and applications.

Keywords: Semiotics, Sign, Meaning, Discourse, Reality

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Göstergebilim yönteminin ve alanının tasarlanması ve adlandırılması çok eskilere dayanmasına karşın bir bilim dalı olarak 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ancak kendini gösterebilmiştir. Sosyal bilimler alanındaki birçok bilim dalı göstergebilim kuramından ve yönteminden doğan bulgulardan ve özellikle çözümlenmeden yararlanmaktadır.

Göstergebilim, birçok bilim dalının kesiştiği bir noktada bulunur: insanbilim, toplumbilim, toplumsal ruhbilim, algılama ruhbilimi ve daha kapsamlı olarak da bilişsel bilimler, felsefe, özellikle de bilgi kuramı, dilbilim ve iletişim bilimleri gibi alanlardır bunlar (Klinkenberg, 1996: 7). Böylesine çok ve çeşitli bilim dalını belli bir çerçevede ilişkilendiren göstergebilim disiplinler arası bir alan olan iletişim bilimlerine de önemli katkılar sağlar ve bu alanda yapılan araştırma ve çözümlenelerde göstergebilimden yararlanılır.

Bilindiği gibi göstergebilim disiplinler arası bir bilim dalı olarak hem betimlemeli hem de açıklamalıdır. Anlam konusunda bilimsel özellikli bir söylem olarak kendisini kuran dille, kendisini oluşturan toplulukların anlamlı, kültürler ötesi ürünleriyle ve kendisinin incelenmesini sağlayan koşulların temelini atan bilgi kuramsal verilerle kısmen bağlantılıdır (Bertrand, 2000: 22). Bu bağlantılar dilsel, bedensel, görsel, plastik, müzik ya da kokuya ilişkin anlamlı insan yapısı ürünlerin tanımlanmasındaki işlevleriyle betimlenir.

Göstergebilim teknik bilgilerin ötesinde insanda anlamın nasıl doğduğunu ve insanın nesnelere nasıl anlam verdiğini açıklamaya çalışır (Klinkenberg, 1996: 22). Bu kuramın öncülerinden olan ve Eyleyenler Modelini ortaya koyan Greimas, anlamla ilgili her olgunun göstergebilimin inceleme ve araştırma alanına girdiğini savunur. Bu durumda göstergebilimin hem toplumsal, hem de ruhbilimsel bir göstergebilim tasarısı olduğu da söylenebilir (Bertrand, 2000: 19).

Göstergebilim değişik anlatım biçimleri arasındaki ilişkileri inceler. Soyutlama düzeyi çok yüksektir. Anlam nereden gelir, nasıl bir işlevi vardır; nasıl betimlenir gibi sorular sorar; anlam dizgeleri nasıl sınıflandırılır, nasıl değerlendirilir gibi soruları açıklamaya çalışır. Bu saptamalar ışığında böyle bir bilimin bir kesişim noktası olarak kabul edilmesi doğaldır. Gerçekten de dil felsefesi, bireysel ruhbilim, algılama ruhbilimi, toplumsal ruhbilim ve toplum bilimleri ortak özellikler gösterir. Göstergebilimin işlevi de daha çok bu ayrı bilim dalları arasında iletişim kurmak, onlara ortak bir üstdil sunmaktır.

Göstergebilim veya uluslararası terminolojide geçen adı ile semiyoloji veya semiyotik, yirminci yüzyılın ortalarından günümüze değin pek çok sosyal bilim araştırmacısı tarafından ilgiyle takip edilen bir inceleme yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemin iki kurucusu olarak Amerikalı mantıkçı Charles Sanders Peirce ile İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure gösterilmektedir.

Birçok kaynaktan beslenen göstergebilimin önemi teknolojik gelişmelerle birlikte her geçen gün artmakta ve buna bağlı olarak da çok çeşitli disiplinlerle ilişki kurmaktadır. Tarihsel olarak bakıldığında göstergebilimin, mantık, matematik ve dilbilim gibi disiplinlerin temsilcileri tarafından ortaya atıldığı görülür. Göstergebilim, Saussure'ün etkisi ve dilbilimin köklü bir disiplin olması nedeniyle dilbilime ve dilbilimsel kavramlara çok yakındır.

Göstergebilimcilerin Saussure, Hjelmslev, Jacobson, Benveniste gibi önde gelen temsilcilerinin aynı zamanda dilbilimci olduğu görülmektedir. Saussure'ün geliştirdiği dilbilimsel modele dayanan yapısal yöntem, birçok göstergebilimci tarafından benimsenmiştir. Gerek dilsel gerekse dilsel olmayan anlamlama dizgelerini inceleyen

göstergebilim, özgül anlamlama dizgeleri olan doğal dilleri de kapsamına alır(Vardar,1998:113). Dilbilimsel kavramların ve modellerin göstergebilimsel çözümlemedeki yeri yadsınamayacak boyut ve ölçülerdedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmanın amacı göstergebilimin bir bilim dalı olarak, anlam ve uygulama alanının önemli aşamalarını vurgulayarak, soyut bir bilim anlayışının günlük yaşamın anlaşılmasını kolaylaştıran bir düşünce dizgesine dönüşümünü göstermeye çalışmaktır.

Bir çözülmeme yöntemi olan göstergebilimde olduğu gibi, geçmişten bugüne kadar edebi yapıtları değerlendirme, yorumlama ve çözümleme yöntemleri oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Bu yöntemler, dünyanın siyasal, ekonomik ve ideolojik yönelimleri doğrultusunda ve bunların getirdiği gereksinimlerin sonucu olarak ortaya çıkmışlardır.

Göstergebilim, üniversitelerin herhangi bir bilim dalını bitiren, meraklı, içinde yaşadığı evrenin nasıl oluştuğu konusunda bir düşüncesi, bir imgesi olan insanlara yönelik bir bilim dalıdır. Bu insanlar çalışmalarının ve uygulamalarının anlamı konusunda düşünen, göstergebilimden yararlanan, alışılmışın dışında, başka bakışlarla çevresinde oluşturulmuş dünyaya bakmaktan anlayan herkes olabilir.

3. GÖSTERGEBİLİM: KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE (SEMIOTIC: A CONCEPTUAL FRAMEWORK)

Semiotic ve semiology gibi Latince terimlerle adlandırılan göstergebilim, göstergeleri inceleyen bir bilim dalı şeklinde genel bir tanım yapmakla birlikte(Erkman,1987:8) diller, düzgüler ve belirtgeler gibi gösterge dizelerini inceleyen bilim dalıdır. Ünlü dilbilimci Ferdinand de Saussure göstergebilimi göstergelerin topluluğundaki yaşamını inceleyen bilim dalı olarak tasarlamıştır (Guiraud, 1994: 17) ve Genel Dilbilim Dersleri adlı eserinde şöyle bir tanımlama yapar: "Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir. Onun için de, yazıyla, sağır-dilsiz alfabetiyle, kutsal nitelikli simgesel törenlerle, bir toplumda incelik belirtisi sayılan davranış biçimleriyle, askerlerin bildirişim belirtgeleriyle karşılaştırılabilir. Yalnız, dil bu dizgelerin en önemlisidir. Demek ki, göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabilir. Toplumsal ruhbilime, bunun sonucu olarak da genel ruhbilime bağlanacak bir bilim. Göstergebilim diye adlandıracağız biz bu bilimi. Göstergebilim göstergelerin öz niteliğini hangi yasalara bağlı olduğunu öğretecek bize. Henüz yok böyle bir bilim. Onun için, göstergebilimin nasıl bir şey olacağını söyleyemeyiz. Ama kurulması gerekli, yeri önceden belli. Dilbilim, bu genel nitelikli bilimin bir bölümünden başka bir şey değil. Onun için, göstergebilimin bulacağı yasalar dilbilime de uygulanabilecek. Böylece, insana ilişkin olgular bütünü içinde dilbilim iyice belirlenmiş bir alana bağlanabilecek" (Saussure, 1985: 36). Başka bir deyişle, göstergebilim, dilbilimsel metotları nesnelere uygulayan, her şeyi dille tasvir etmeye ve dilsel olmayan bütün olguları da dil metaforuna dönüştürerek açıklamaya çalışan bir bilimdir.

Göstergebilim, yalnızca sözcük ve sözcüklerin yayılımları, resim, tümce, eğretilme ve düz değişmece ile ilgilenmez, tüm bunları içine alan, onu biçimlendiren, kısacası söylem ve eylem içindeki dille ilgilenir. Kimlik konusunda soruların sorulduğu yerde durur (Coquet, 1997: 23).

Gösterge kavramına gelince, bir başka şeyi temsil eden ya da imleyen şey olarak tanımlanır. Peirce'in gösterge tanımı da bu tanımla aynı doğrultudadır. Göstergeyi, göstergebilimin önde gelen temsilcilerinden Barthes, bir örnek ile en iyi şekilde açığa

vurmaktadır: Gül, normalde sadece bir çiçektir. Ama genç bir adam onu kız arkadaşına sunarsa, bu bir gösterge olur. Gül, burada genç adamın romantik tutkusuna gönderme yapmaktadır ve onun bu anlama geldiğini kız arkadaşı da kabullenmektedir (Mutlu, 2004: 113).

Gösterge kavramı, kendisini oluşturan bir göstergenin varlığı ve onun işaret ettiği gösterilenin yokluğuna dayanır (Timur, 2001: 347). Her gösteren, içinde sahip olduğunu iddia ettiği bir yokluk barındırır. Bu yokluk anlamın sessiz yokluğudur. Gösterge kavramını, Saussure'ün ortaya koyduğu biçimiyle bir yüzü gösteren, diğer yüzü ise gösterilen olan bir kağıt parçası olarak düşünürsek, göstereni anlam karşısında yok olan olarak tanımlayabiliriz. Çünkü anlamı görebilmek için kağıdı ters çevirmek gerekir. Gösterilense madde karşısında yok olandır. Zira gösterenin temsil edildiği yüzde anlam yer almaz.

Göstergebilimin temel konusunu oluşturan göstergeyi anlamadan göstergebilimi anlamak imkansızdır. Gösterge, genel olarak bir başka şeyin yerini alabilecek nitelikte olduğundan kendi dışında bir şey gösteren her türlü nesne, varlık ya da olgudur (Vardar, 1988: 111). Daha geniş bir tanımla, gösterge, insanların bir topluluk yaşamı içinde birbirleriyle anlaşmak amacıyla yarattıkları ve kullandıkları doğal diller, çeşitli jestler, sağır-dilsiz alfabesi, trafik işaretleri, bazı meslek gruplarında kullanılan flamalar, reklam afişleri, moda, mimarlık düzenlemeleri, yazın, resim, müzik gibi çeşitli birimlerden oluşan ve ses, yazı, görüntü, hareket gibi gereçler vasıtasıyla gerçekleşen dizgelerin oluşturduğu anlamlı bütünün birimleridir. Örneğin bir tablodaki bir renk ögesi ya da bir figür bir gösterge olarak değerlendirilebileceği gibi, bir yazınsal yapıtta bir kahramanın amacı ya da davranışı, veya moda açısından bir bluz, bir etek, bir kazak gibi çevresindeki öbür birimlerle ilişkiye girmiş bir gösterge olarak değerlendirilebilir (Rifat, 1992:6). Göstergebilim, anlamlı bir bütün oluşturan her şeyi inceler. Doğal dili dilbilimin bir konusu olarak vurgular ve göstergebilimi, dilsel olmayan iletişim biçimlerinin bilimi şeklinde ele alır (Guiraud, 1994: 12). Göstergebilim ayrıca öznel bir gösterge türü olarak göstergeleri, göstergelerin anlamını, göstergelerin kullanımını ve göstergelerin etkilerini araştırır.

Ünlü dilbilimci Saussure, Barthes'ın görsel bir gösterge olan gül örneğine benzer bir örneği, dil göstergesi çerçevesinde ele almıştır. Buna göre, dil göstergesi bir kavramla bir işitimi imgesini birleştirir. Bu iki öge birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve insanlara birbirini çağırıştırır. Saussure, konuya Latince bir kelimenin, kişinin anadiline çevrilmesi ve kavramın işaret ettiği imge örneği ile açıklık getirmiştir. Hem Latince arbor kelimesinin anlamını aradığımızda hem de Latince'nin ağaç kavramını belirtmek için kullandığı kelimeyi bulmaya çalıştığımızda, ancak dilin onayladığı yaklaşımların gerçekliğine uygun düştüğünü görür ve tasarlanabilecek başka herhangi bir yaklaşımdan kaçınırız. Saussure, bütünü belirtmek için gösterge kelimesini, kavram yerine gösterilen ve işitimi imgesi yerine de gösteren terimlerinin kullanılmasını salık vermektedir (Saussure, 1985: 71).

Göstergebilimciler, göstergeyi gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiye dayalı olarak belirlemişlerdir. Gösteren, bir düşünceyi ya da anlamı dile getirmede kullanılan sözcük ya da sözcüklerdir. Saussure'e göre, bir göstergenin fiziksel biçimi, bir sözcüğün sesli veya yazılı hali; bir fotoğrafın görünümü olmaktadır. Göstereni, temsil etme yeteneği olan bir kavram olarak düşünmek gerekmektedir. Gösterilen, bir konuşmacının aklında olan ve özgül bir sözcüğü ya da deyişi kullanırken iletmek istediği anlam ya da düşüncedir. Saussure'e göre, göstergeyi oluşturan kavram ikilisinden biridir ve göstergenin

gönderme yaptığı zihinsel kavramı ifade etmektedir. Gösterilen, gösterenin anlatabildiği kadarıyla algılanabilir.

Konuya çarpıcı bir örnek de şu yaklaşımla ortaya konmuştur: Belli bir saç kesimi veya belli bir giyim tarzı bir toplumsal gruba ait oluşu ifşa eder ya da bir moda, belli bir rahatlık anlayışına, bir geleneğe tepki olarak da düşünülebilir. Burada gizil bir mesaj gönderimi söz konusu olmaktadır. Daha önceki tanımlardan birincisinde açıklanan, anlamın yeniden kurulması ve diğerindeki ikincil anlam vurgusuna burada tanık olunmaktadır. Bütün göstergeler bir gösterenle, bir gösterilenden, bir diğer ifadeyle, bir biçim ile bir anlamdan oluşurlar (Kıran ve Kıran, 2002: 47).

Göstergebilimi özellikle iletişim bilimi açısından değerlendirmek gerekirse, açıklanması ve teşhir edilmesi istenen bir düşünceyi, duyguyu veya cismi yani *gösterileni*, bir iletişim aracı yazı, dil, simgesel anlam taşıyacak bir nesne, fotoğraf karesi kullanarak yani *göstereni*, diğer kişi veya kişilere aktarma sürecini yorumlama ve anlamlandırma yani *gösterge* süreci olarak tanımlanabilir.

Göstergebilimin gösterge ve gösterge dizgelerini incelediği üzerinde bütün araştırmacılar mutabıktır ancak göstergebilimin bir bilim olup olmadığı konusunda tartışmalar vardır. Charles Morris, göstergebilimi göstergelerin bilimi diye tanımlarken, bazı araştırmacılar henüz bir yöntem birliği oluşmadığı ve çoğunluk tarafından kabul görmüş teorik modelleri ya da deneysel yöntemleri bulunmadığı için göstergebilimi kendi içinde bir bilim değil, bilimler arası bir inceleme yöntemi, bilimsel bir tasarı ve henüz gelişimini tamamlamamış bir yaklaşım olarak görürler. Greimas, göstergebilimi, gelişimini tamamlamamış bilimsel bir tasarı ve bilimsel iç çağrılı bir dal olarak görür (Yücel, 2001: 9 ve Guiraud, 1994: 13). Zira göstergebilim kuramcıları hâlâ göstergebilimin alanını ve genel ilkelerini saptamaya çalışmaktadır.

Coquet, göstergebilimin konusunu toplumsal ve bireysel söylemi biçimlendiren anlamsal yapıların açıklanması (1984: 21) olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi artık göstergeden değil anlamdan söz edilmektedir. Bu tanıma bakıldığında göstergebilim, bir ilişkiler kuramı (Bertrand, 2000: 10) olarak anlaşılmaktadır. Deneysel olarak bu ilişki, uygulamada birbirlerinden ayrılabilir, her büyüklükteki anlamlı birimler arasındaki bağıntıdır. Bu birimler anlamlandırma açısından algılanabilen ve değişik çözümleme düzeylerinde eklenilebilen ilişkilerin kesişme noktasından başka bir şey değildir.

Gerçek yaşam sürecinde olsun, sanatsal, teknik ve bilimsel yansımalarında olsun, özne ve nesnesi her zaman bir dizi nitelik ve işlevle donanmıştır. Böyle bir açıklama çözümlemecinin deneysel sezgileriyle değil, gözlemleriyle yapılmaktadır. İşte bu nedenle, Coquet artık göstergebilimsel bir anlamdan (1984: 12) söz eder. Aynı Coquet daha sonra, "insanın anlamı denetlediğini, ancak her konuda, her zaman anlamın efendisi olmadığını da" (1984: 12) belirtir. Greimas bu konuda en önemli sorunun topluma sıkı sıkıya bağlı insanın yaşama verdiği anlam (Greimas, 1983: 7) olduğunu ifade eder. Çünkü insan ideoloji donanımlı bir yaşam tasarısını sürdürmektedir. Görüldüğü gibi Greimas da Coquet de anlamı insanla birlikte değerlendirmekte, Greimas, anlamın insanın oluşturduğu ideolojiyle birlikteliğini vurgulamaktadır.

Göstergebilime göre insanın yarattığı her nesne bir anlam taşır ve bu anlam da kendi içinde eklenir. Bu nesnelere, örneğin metinlerin göstergebilimsel çözümü, söylemin her zaman bir sözcelemenin ve sözceleme öznesinin söylemin sorumluluğunu almasından yola çıkar. Bu kuram bir bütün olarak kabul edilen söylemin eklenmelerini açıklamak için tasarlanmıştır (Fontanille, 1999: 1).

Ama daha iyi anlamak için öncelikle bir anlam bütününü parçalarına ayırmak gerekir.

Sınırlarını ve olanaklarını iyi bilen göstergebilim yöntemi, anlamı bir bütünlük olarak tanımlamaktadır. Söz konusu olan, diğer bilim dallarının ikincil anlamlandırma izlerini bir yana bırakan ilksel anlamlandırmadır. İlksel anlam bir çocuğun ulaşabildiği en az ve en yalın gerçek anlamlandırmadır; ikincil anlamlandırma ise daha çok dünya konusundaki ansiklopedik bilgidir. Bir başka deyişle herkesin ancak bir bölümünü bilebildiği bağlamsal ve durumsal bir bilgidir (Blesson, 2000: 144). Bu konuda iki örnek verilebilir. Kırmızı Şapkalı Kız masalında birinci anlam: kurt büyükanneyi yedikten sonra, onun kılığına girerek kırmızı şapkalı kızı da yemek için onu kandırmaya çalışır. İkinci anlam ise, kurt gibi akıllı ve kötü insanlar, iyi niyetli insanları, karınlarını ve cinsel isteklerini doyurmak için yerler; kız çocukları dikkatsizdir, güzel sözlere kanarlar; anneler çocuklarını kötülüklerden koruyamazlar. Bir siyaset adamının seçimler sırasında çektiği fotoğrafına bakıldığında ilksel anlam olarak ciddi bir siyaset adamının siyah beyaz portresi görülebilir. İkincil anlamlandırmada arkasında bir Atatürk portresinin, masasında bir Avrupa birliği bayrağının bulunması yüzük parmağında altın ya da gümüş nikah yüzüğünün görülmesi, yanındaki kütüphanede hukuk ya da bilim kitaplarının dizilmesi ikincil anlamlandırmaların yapılmasını sağlayacaktır. Bu iki anlamlandırma birbirinin karşıtı değil, tamamlayıcıdır. Bu söylemleri yaratan sözcelem öznesi de, algılayan özne de bir anlamdan diğerine doğal bir biçimde geçer. İlksel anlam çözümlenen nesnenin tüm zenginliğini ortaya koyar; ama ikincil anlamlar tüm zenginliklerine karşın, nesnenin tüm anlamlarını açıklayamaz, bir başka anlatımla, onu tüketemezler. Anlamlandırmadan söz etmek özne ile nesne arasına bir mesafe koymayı varsayar. Bir başka deyişle, nesne özne için anlam ifade eder, nesne de kendini öznenin algısına ve kavrayışına sunar. Bu durumda doğal olarak anlamsal bakış açıları, zamana, uzama ve nesnenin sunumuna ve onu yorumlayan öznenin konumuna göre değişir. Özne ile nesne arasındaki bu kuramsal mesafe estetik olguları ve sorunları gündeme getirir. Estetik çerçevede bakan, dinleyen, okuyan özne ya da bakılan, dinlenen, okunan nesnenin önceliği olabilir, bu da doğal olarak gene anlamın istikrarsızlığı sorununu gündeme getirir (Courtés, 1995: 25-28).

Çok genç bir bilim dalı ve yöntem olan göstergebilim, tür olarak henüz üzerinde tam olarak uzlaşmaya varılamamıştır. Fakat onu birtakım çalışmalara ve literatüre özellikle sanal ortama dayanarak beş ana başlık altında değerlendirmek mümkündür: Bunlardan ilki, genel göstergebilim, kuramsal esaslar ve disiplinler arası bir yöntem geliştirmeye çalışır. Geliştirdiği yöntemlerin dilbilim, toplumbilim, edebiyat, mimari gibi birçok alanda uygulanmasını sağlamaya çalışır. Bir diğeri, kuramsal göstergebilim, göstergeleri kuram ve modeller şeklinde sistemleştirir ve olası yapıları ve gösterge dizgelerinin işlevlerini araştırır. Sonraki ise, uygulamalı göstergebilim, göstergebilim araştırmalarını pratiğe döker, bunları bilim, toplum, eğitim, ticaret, edebiyat gibi alanlara uygular, bu alanlardaki sorunlara yanıt bulmaya çalışır ve gerekirse yeni gösterge dizgeleri önerir. Bir sonraki ise, betimsel göstergebilim, çeşitli gösterge olgularını araştırır ve betimler. Sonuncu olarak ise, karşılaştırmalı göstergebilim, ortak yöntemsel teknikler oluşturmaya çalışır. (<http://www.labweb.education.wisc.edu/Semiotics/definitions/index.html>)

Göstergebilimin incelediği uygulamalı anlamlandırma çalışmalarının tümüne uygulanabilecek bir anlam tanımı verdiği söylenebilir. Birçok yüzü, katmanı olduğu, birbirinden farklı bakış açılarından farklı olarak algılanabildiği ve incelenabildiği için

eksiksiz tanımını yapmak olanaksızdır. Bir demet gülün anlamı bir anne, bir sevgili, bir eş, bir kardeş, bir bahçıvan, bir bitkibilimci, bir çiçekçi için farklıdır. Bu durumda özneye göre nesnenin her zaman kendisinin ötesinde algılanamayan bir bölümü olduğunu (Blesson, 2000: 105) söylemek yanıltıcı olmaz. Nesnenin hiçbir zaman eksiksiz olarak tanımlanamayacağını unutmadan, onu belli bir açıdan, olanaklıysa, birbirini tamamlayan birkaç açıdan ele almakta yarar vardır. Hangi yöntem, hangi bakış açısı benimsenirse benimsensin nesne her zaman fazladan bir şeyler barındırır, bir başka deyişle nesnenin aynı anda algılanamayan katmaları, yüzleri vardır. Tanımsal olarak hiçbir çözümlene eksiksiz ve tamamlanmış değildir. Çünkü özne ile nesnenin belli derecede birbirinden ayrılması gerekir. Bu ayrım gerçekleşmediği sürece hiçbir çözümlene yapılamaz (Courtés, 1995: 25).

4. GÖSTERGEBİLİM: TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ (SEMIOTIC: HISTORICAL DEVELOPMENT)

Göstergebilimin oluşumu 20.yüzyılda gerçekleşmekle birlikte, göstergelerin anlamları üzerine antik çağdan beri çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. İnsan iletişiminin göstergeler aracılığıyla işlediği fikri çeşitli filozoflar tarafından çok eski çağlarda dile getirilmiştir. Bazı antik çağ filozofları, seçilmiş kelimelerin etkili bir bildirişim için şart olduğunu savunmuştur. Platon, kelimelerin evrensel ve objektif anlamlara sahip olduğunu belirterek, dilsel göstergenin nedensiz olduğunu ortaya koymuştur. Platon'a göre bir şeye hangi ismi verirsiniz verin doğrudur; verdiğiniz ismi değiştirip başka bir isim verirsiniz o da doğrudur. Aristo ve Augustine ise dilsel göstergenin bir araç olarak önemi üzerinde durmuştur. Çünkü onlara göre insanlığın ilerlemesi ve bilgilenmesi ancak bu yolla gerçekleşebilmektedir. Stoacı filozoflar, gösteren ile gösterilen arasındaki karşıtlıktan söz ederek, bir göstergeler öğretisi oluşturma yolunda adım atmışlardır (Rifat, 1992: 18).

Fransız göstergebilimi 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra Saussure, Barthes, Hjelmslev ve Martinet'nin dilbilim konusundaki birikimlerini inceleyip kuramına uyan verileri benimsedi. Yeniden sunum dizgeleri arasında kuramsal ve eğitsel düzeylerde, dilbilim araştırmaları alanlarında dilbilimin en önemli yeri tuttuğu bugün artık kesinlikle kabul edilmektedir. İletişim kuramının etkisiyle gösterge bilgisi olarak adlandırılan göstergelerin incelenmesine, diğerleri de söylemin, metnin anlamının incelenmesi ilkesi üzerine kurulmuş olan göstergebilime yönelmiştir.

Orta çağa gelindiğinde, skolastik felsefeciler döneminde anlamlama biçimleriyle ilgili çok sayıda kitap yazıldığı, biçim ve içerik arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmaya çalışıldığı görülür. Özellikle Roger Bacon'ın (1214-1293) daha sistemli fikirler öne sürdüğü söylenebilir. Bacon, "De Signis"(1267) isimli eserinde dumanın ateşe delalet etmesi gibi tabii göstergeleri, dilsel ve dilsel olmayan göstergelerden ayırdı. Üçlü bir gösterebilimsel model ortaya attı ve bu modelde gösterge, bu göstergenin gönderimi ve bunu yorumlayan kişi arasındaki bağıntıyı betimledi. Bacon'un bu üçlü modeli, hâlâ modern gösterebilim araştırmalarında temel bir fikir olarak yer almaktadır (Deely, 1990: 112).

Göstergebilime adını veren ilk kişi ise İngiliz filozof John Locke (1632-1704) olmuştur. Locke, "An Essay Concerning Human Understanding" (1690; İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme) isimli eserinde ilk kez "semiotike" terimini kullanarak "göstergeler öğretisi"(doctrine of signs) olarak nitelediği semiyotiğin, bilimin üç temel dalından biri olması gerektiğini öne sürdü. Locke'a göre bu göstergeler öğretisinin amacı, zihnin şeyleri anlamak ya da bilgilerini başkalarına anlatmak için kullandığı göstergelerin

niteliğini incelemektir (Vardar, 2001: 65). Daha sonraki araştırmacılar ve filozoflar dilsel ve dilsel olmayan göstergeler konusunda incelemeler yaparak dil felsefesi kapsamında ele alınan göstergebilimin temelini oluşturmuşlardır.

Çağdaş göstergebilimin temelleri 20.yüzyılın ilk yıllarında atılmaya başlamıştır. Amerikalı filozof Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) neredeyse eşzamanlı olarak, birbirlerinden habersiz şekilde çağdaş göstergebilimin temellerini atmışlardır. Mantıkçı ve aynı zamanda pragmatizmin kurucusu olan C. Peirce "semeiotic" terimini kullanarak genel bir göstergeler kuramı tasarlamıştır. Peirce'e göre geniş anlamıyla mantık, göstergebilime eşittir. Mantıksal kökenli bir göstergebilim anlayışını savunan Peirce, göstergelerin mantıksal işlevi üzerinde durmuş ve göstergebilimsel olguları eksiksiz bir şekilde sınıflandırmak amacıyla üçlülere dayalı, altmış altı sınıflı bir göstergeler sistemi oluşturmuştur. Peirce'ün bu sınıflandırmasında en temel olan ve en çok gönderme yapılanı göstergeleri nesnelere açısından varlıksal bağıntı, benzerlik ya da saymacalık içermelerine göre belirti, görüntüsel gösterge ve simge olarak üçe ayırdığı tasniftir (Vardar, 2001: 86). Peirce'e göre görüntüsel gösterge, belirttiği şeyi doğrudan doğruya temsil eder. Mesela geometrik bir çizgiyi canlandıran, kurşunkalemle çizilmiş bir çizgi ya da bir fotoğraf buna örnektir. Belirti, nesnesi ortadan kalktığında kendisini gösterge yapan özelliği hemen yitirecek olan ama yorumlayan bulunmadığında bu özelliği yitirmeyecek olan göstergedir. Mesela içinde ateş edilmiş olabileceğini gösteren bir kurşun deliğinin bulunduğu bir mülaj buna örnektir. Eğer ateş edilmemiş olsaydı, delik olmayacaktı. Ama herhangi biri bunu ateş edilmiş olmasına bağlasın ya da bağlamasın, burada bir delik vardır. Yani belirti, iki öge arasındaki gerçek bir çağrışıma dayanır. Simge ise yorumlayan olmasaydı kendisini gösterge yapan özelliği yitirecek olan bir göstergedir. Bir başka deyişle simge, insanlar arasında bir uzlaşmaya dayanan bir göstergedir. Mesela doğal dillerdeki sözcükler, uzlaşmaya dayalı birer simgedir; çünkü bir sözcük, belirttiği şeyi yalnızca bu anlama geldiğini anlamamız sayesinde belirtmiş olur (Rifat, 2008: 21).

Saussure ve Peirce'ün temelini attığı ve öncülüğünü yaptığı göstergebilim, 1960'lerden sonra bağımsız bir bilim dalı haline gelmiştir. Louis Hjelmslev, Roland Barthes, Claude Lévi-Strauss, Julia Kristeva, Christian Metz, Algirdas J. Greimas ve Jean Baudrillard gibi araştırmacılar Saussure'e dayanan Avrupa geleneğini; Charles W. Morris, Ivor A. Richards, Charles K. Ogden, Umberto Eco ve Thomas Sebeok gibi araştırmacılar ise Peirce'e dayanan Amerika geleneğini benimsemiştir.

Çağdaş göstergebilimin önemli bir diğer ismi olan Roland Barthes, geliştirmiş olduğu özgün yaklaşımla daha çok popüler kültür çözümlenmeleri üzerinde çalışmıştır. Barthes'ın geliştirdiği yapısal çözümleme yöntemi, bildirişim amacı içermemekle birlikte anlam taşıyan çeşitli olguları içerir. Barthes bütün bunları anlamlama kavramı aracılığıyla göstergebilime bağlar, göstergelerle ikincil gösterilenler ya da yananlam gösterilenleri arasındaki bağıntılar üzerinde durur (Vardar, 2001: 88). Barthes'ın "Mythologies" (1957; Çağdaş Söylenler) ismini taşıyan eseri, hâlâ günümüzdeki eleştiri kuramı üzerindeki etkisini sürdürmektedir. Barthes bu eserinde, mitleri, beraberlerinde çok geniş kültürel anlamlar taşıyan göstergeler ve baskın sınıfın ideolojik amaçlarına hizmet eden karmaşık ve iyi biçimlenmiş bildirişim dizgeleri olarak tanımlar.

Litvanya kökenli Fransız dilbilimci ve göstergebilimci Algirdas-Julien Greimas, geliştirdiği yapısal anlambilim kuramıyla ve bu konuda yazdığı "Sémantique Structurale" (1966; Yapısal Anlambilim) adlı

eseriyle dikkat çekmiş ve "Greimas göstergebilimi" birçok araştırmacı tarafından benimsenip uygulanmıştır. Göstergebilimin göstergelerden ziyade anlamlama dizgeleri üzerinde durması gerektiğini savunan Greimas'ın göstergebilim anlayışı oldukça geniş kapsamlıdır. Greimas'ın kurduğu göstergebilimin temeli bir yanıyla simgesel mantığa, matematiğe, Hjelmslev'in dilbilim ve göstergebilim kuramına, bir yanıyla da etnolojiye dayanır. Temelde insan ile doğa ve insan ile insan arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan Greimas, bu ilişkileri anlamlandırmaya yönelirken, katı ve değişmez kuralları olan betimleyici bir bilim dalı yaratmak yerine, tasarı biçiminde ortaya attığı bir bilimsel yaklaşımı, çevresindeki araştırmacılarla birlikte sürekli geliştirmiştir. Greimas göstergebiliminin en belirgin özelliği, kavramsal ve bilimsel açıdan bir üstdil oluşturmaktır (Rifat, 2008: 48).

Bulgar asıllı Fransız göstergebilimci Julia Kristeva, gösterge çözüm ya da anlam çözüm diye tanımladığı çözümlene yöntemle tanınmış ve çalışmalarıyla göstergebilime başka bir boyut getirmiştir. Dilbilimin yanı sıra mantığın, matematiğin, psikanalizin ve diyalektik maddeciliğin kavramlarından yararlanan J. Kristeva, göstergebilimi bir eleştirel bilim, ve/veya bilimin eleştirisi olarak görmüştür. Kristeva göstergebilimsel çözümlene için önerdiği gösterge çözüm ya da anlam çözüm kavramıyla metin çözümlene anlayışını temelde psikanalize başladığını göstermiştir. Ayrıca Kristeva, Bahtin'in metinlerarası ilişkiler kavramını da geliştirmiştir.

Edebî göstergebilim, stilistik ve yapısal dilbilimle ilgilenen araştırmacı ve eleştirmen *Michael Riffaterre*, yaptığı çalışmalarla dikkat çekmiştir. Özellikle *Semiotics of Poetry* (1978; Şiirin Göstergebilimi) ve *La Production du Texte* (1979; Metnin Üretimi) isimli eserlerinde metinlerdeki, özellikle de şiirdeki anlamların üretilişinde devingenliği araştırdı. Bir şiirin bize bir şey söyleyip bir başka şey belirttiğini vurgulayan Riffaterre, bu ayrımın bir şiirsel metnin kendi anlamını üretiş biçimiyle açıklanması gerektiğine inanır. Ayrıca şiirin okunmasını belirleyen değişik algılama, alımlama biçimlerini ele alırken, okurların bir metni kendi kültürlerinin açılımlarıyla alımlaması üstünde durur. Buna bağlı olarak da metinlerarası ilişkileri değerlendirir. Şiiri her zaman için bir motif üstüne bir çeşitleme, bir sözcüğün ya da bir tümcenin bir metne dönüştürülmesi ya da metinlerin daha geniş bir bütüne dönüştürülmesi olarak gören Riffaterre'in göstergebilimsel çözümlene anlayışında bu açıdan metinlerarasılık kavramı geniş yer tutmaktadır (Rifat, 1992:34).

Göstergebilimin kurulmasında Saussure ve Peirce'ün dışında Rus *Biçimcilerinin* katkısını da belirtmek gerekir. Rus *Biçimcileri* özellikle anlatı yapıları, düzyazı ve şiir kuramı ilgili çözümleneleriyle çağdaş göstergebilimin gelişmesini sağlamışlardır. Özellikle *Vladimir Propp*, Rus halk masallarını incelediği "*Morfolojiya Skazki*" (1928; Masalın Biçimbilimi) isimli eserinde, bir bütündeki birimleri teker teker ve birbirinden bağımsız olarak ele almak yerine, bunları, içinde yer aldıkları dizgede bulunan öteki öğelerle ilişkileri açısından ele almak gerektiğini savunmuştur (Moran, 2009: 215).

Rus asıllı Amerikalı bilim adamı *Roman Jakobson*, hem Rus *Biçimcileri* arasında yer almış, hem Prag Dilbilim Çevresi'nin kurulmasına katkıda bulunmuş, hem de Avrupa'da ve Amerika'da dilbilim, göstergebilim ve edebiyat biliminin gelişmesini uzun yıllar etkilemiş çok yönlü bir bilim adamıdır. Edebiyatı ayrı bir inceleme konusu olarak ele alan ve bu konuyu bilimsel kavram ve ilkelerle incelemek gerektiğini belirten R. Jakobson edebiyatı bir dil olayı olarak görür ve başta şiir olmak üzere çeşitli edebî ve sanatsal ürünleri inceler (Rifat, 1992: 25).

Edebî eleştiri, edebiyat bilimi ve edebiyat sosyolojisiyle ilgilenen Mihail Bahtin, yazılarında diyalog kuramı, parodi kuramı, romanda uzam ve zaman sorunları, metinlerarası ilişkiler üstüne görüşlerini dile getirir. Bahtin, özellikle metinleri açıklamada başvurduğu "diyalojizm" kavramıyla ilgi uyandırmıştır. 1960'lı yıllarda Fransa'da başta Julia Kristeva'nın etkisiyle "metinlerarası ilişkiler" (intertextuality) kavramıyla karşılanan diyalojizm, insanlararası bir karşılıklı etkileşim ve söyleşim olgusunun varlığını belirtir. Bahtin, söylemlerin ya da metinlerin tarihsel, toplumsal, kültürel geçmişleri ve çevreleriyle birlikte ele alınması gerektiğine inanır. Böylece bir metnin hem kendinden önceki metinlerle, hem de bu metni okuyanların ya da dinleyenlerin yaratacakları metinlerle çoksesli bir ilişki içinde olduğunu belirtir. Bahtin'e göre metinlerarası ilişkilerin en yoğun olduğu yazınsal tür romandır; çünkü roman bütün öbür türlerin bir birleşimidir, karşılıklı etkileşimler, söyleşimler dizgesidir (Rifat, 1992: 40).

5. GÖSTERGEBİLİMİN ÖNEMİ (SEMIOTIC SIGNIFICANCE)

Yaşadığımız çağda ilerleme kavramının anlamının olduğu ve yeniliğin kuramsal çalışmanın özelliği olarak kabul edildiği yer bilimsel tasarıdır (Greimas, 1983: 7). Göstergebilimin yerini daha iyi belirlemek ve değerlendirmek için kendisine verdiği göreve bakmak yeterli olabilir. Anlamılamayı veya anlamlandırmayı incelemek, anlamın işleyiş biçimlerini, bilgi ve eylemle kurduğu ilişkileri betimlemek demektir. Bu bilimsel tasarı görev sınırlarını kesin bir biçimde çizdiği için mantıklıdır. Ancak görevi biraz iddialıdır da, çünkü amacına ulaşmak için göstergebilim, kendisini kuram ötesi, kuramların kuramı (Klinkenberg, 1996: 8) olarak kabul etmektedir.

Göstergebilim her şeyden önce kesinlikle kuramsal bir anlamlandırma (Hénault, 2002: 93) görüşü olarak kabul edilmiş ve birçok bilim adamını çevresinde toplamıştır. Ortak çalışmaların sonunda hem yöntembilimsel bir araç, hem de bir araştırma konusu (Jaillet, 2000:7) olduğu görüşü kesinleşmiştir.

Çağdaş göstergebilimciler göstergeleri tek başlarına değil, göstergebilimsel dizgelerin bir parçası olarak incelerler. Başka bir ifadeyle anlamın nasıl oluşturulduğunu incelerler; yani sadece bildirişimle değil, gerçekliğin oluşturulması ve sürdürülmesiyle de ilgilenirler. Dilbilimin bir dalı olan anlambilim ile göstergebilim, göstergelerin anlamlarıyla ilgilenmeleri açısından bir ortaklık taşırlar ancak anlambilimin kelimelerin ne anlama geldiğiyle ilgilendiği, göstergebilimin ise göstergelerin nasıl anlam kazandığıyla ilgilendiği belirtilerek bir ayrım yapılır. Sonuçta dille ve toplumlar arası iletişimde kullanılan göstergelerle ilgilenen hiçbir bilim, anlam olgusunu göz ardı edemez. Yani anlamı dışarıda bırakarak, dille ilgili değerlendirme ya da çözümleme yapılamaz. Bu da bize göstergebilimin zorunlu olarak anlamı ve onu inceleyen anlambilimi içerdiğini gösterir (Günay, 2007: 10).

Göstergebilimin kurucularından ve uygulayıcılarından olan Courtés göstergebilime, bir metindeki verileri birleştirmek ya da çözümlmek için, şema, dizge ve simgesel anlatımlara başvurulduğunu ileri sürer (Courtés, 1995: 10). Ancak bu araçlar matematik, fizik, kimya, biyoloji gibi bilim dallarında çok yararlı ve doğal karşılanırken göstergebilimde okumayı zorlaştırdığı, çözümlenemeyici okuyucusunu metnin dışına çıkarmamaya çalıştığı için okuma keyfini kaçırdığı öne sürülmektedir. Bu soyutlaştırma ve özetleme yöntemleri nedeniyle göstergebilim önyargılı kişilerce zor, anlaşılmaz hatta anlaşılması da gerekli olmayan bir bilim dalı olarak sunulmaktadır. Bertrand, Klinkenberg, Courtés gibi göstergebilimciler, üstdilden biraz uzaklaşarak, olası anlamsal yorum farklarını dikkate alarak,

komşu bilim dallarıyla daha çok işbirliği yaparak daha anlaşılır, özellikle de eğitim ve öğretimde kullanılabilir bir göstergebilim kuramına ulaşmışlardır.

Göstergebilimin, herhangi bir düz anlam dayanaklı görsel, sessel, yazılı ve yazınsal alanda olursa olsun anlamın algılanma ve üretilme koşullarını kavramsal bir yapı içinde açıklamaktır (Courtés, 1995: 24). Bir başka açıdan bakılacak olursa, kokular, giysiler, mobilyalar bir ileti vermek üzere yaratılmamış olup bu öğretinin alanına girmezler. Ama hiç kimse bu nesnelere bir anlam olabileceğini yadsımaz. Deri bir koltuk modernlik, deri bir pantolon asilik anlamlarını taşıyabilir. Öyleyse anlamı olduğu düşünülen nesnelere de inceleyecek bir bilime gerek var. Bu bilim göstergebilimdir (Klinkenberg, 1996: 18).

Göstergebilim, bir değer öğretisi bilimi ya da metinlerdeki değerleri çözümleyen bir yöntem olarak görünür. Değerlerin olası değişik biçimlerde algılanmaları konusunda değişik değerlere ulaşma yolları ya da yöntemleri sunar. Duyularla algılama, bilgi ile algılama, ahlaki değerlerle algılama, betilerle algılama, estetik duygusu ile algılama gibi durumlar ortaya konur. Bu durumların ifade ettiği algılama biçimleri ve türleri anlambilimsel yöntem ve ulamlarla dizgeleştirilmeye göstergebilimle başlanır.

Bilimsel düşüncenin en önemli kurucularından olan Descartes bir sorunu çözmek için onu önce olabildiğince küçük parçalarına ayırmak, sonra en yalın ve incelenmesi en kolay parçalarından başlayarak, yavaş yavaş, aşama aşama, daha karmaşık, bileşik ve incelenmesi zor parçalara doğru ilerlenmesi gerektiğini göstermiştir. Bu geleneksel bilimsel çözümleme anlayışını benimseyen göstergebilim, hiçbir zaman belirginlik, akla uygunluk ve en önemlisi de yaratıcılığı bir yana bırakmaz. Bir bakıma göstergebilimin üretici süreç dizgesi içinde yer alan değişik düzeyleri, eklenilen oluşturu bölümleri ve derin yapıdaki anlamsal ulamları, yaratıcılık sayesinde, her yeniden gözden geçirilişlerinde, çözümleme nesnelere yeni boyutları, yeni özellikleri, dolayısıyla da yeni ilişkilerini bulgulanmaktadır (Klinkenberg, 1996: 9). Böylece görünüşte yalın, betimlenmesi ve işlevleri kolaylıkla anlaşılabilir olduğu sanılan nesnelere aslında kültürümüzün, toplumumuzun bilgiyle, bilinçle, ustalıklarla oluşturduğu ortaya konabilir.

Göstergebilim, bütün anlamlama dizgelerini çözümleme amacındadır. Metinlere ya da görsel imgelere, jestlere ya da mimariye olduğu gibi anlam üretimi olan her dizgeyle ilgilenmektedir. Anlamlama göstergebilimin kendine özerkliği veren yani ayırıcılığını ve sınırlarını belirleyen öz nesnesidir. Göstergebilimin diğer bilim dallarını kendi alanının sınırlarına katmadan ve onlara bağlanmadan diğer bilim dallarıyla yararlı bir biçimde işbirliği yapabilmekte ve ortak olarak çalışabilmektedir. Anlamlama, ne gerçeğin basit bir üretimi ne de yalnızca iletişim kurmadır. Göstergebilime göre, iletinin içeriği dizgisel olarak iletişim kurmayla ya da bireyin algıladığı anlama ve sunulan anlamıyla da sınırlanamaz (Floch, 1985: 44).

6. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLUSION)

Göstergebilimine göre anlam, metindeki unsurlar arasındaki farklılıklardan doğar. Metinde yer alan unsurlar bir farklılık sistemi oluşturur ve metin anlamını bu farklılıklardan kazanır. Göstergebilimi bir metnin anlamına ulaşmak için izlenecek yolları gösterir, metinde anlam yaratan farkların nasıl bir düzenlemeden doğduğunu anlamamızı sağlayan yöntem ve kuramları öğretir. Bir metni gereğince anlamak ancak bu kuramlar yardımıyla mümkündür. Bir metni okumak, anlamının nasıl

düzenlendiğini görmek ve anlamın inşa sürecini ve planını ortaya koymaktır.

Göstergebilim alanında birbirinden farklı kapsam ve çerçevelerde yapılan çalışmalar vardır. Bu çalışmalar incelendiğinde birkaç göstergebilim ortaya çıktığını görülür. Bunların çoğu Saussure ve Pierce yaklaşımlarından kaynaklandığı bilinir. Dolayısıyla her yaklaşımın kendine has çözümleme yöntemleri, gösterge ve göstergebilim tanımları ve anlayışları vardır. Çağdaş göstergebilimin gelişimde birbirine yakın yaklaşımları benimsemiş olan göstergebilimcilerin belli bir okul oluşturduğu da göze çarpar.

Göstergebilim, birçok bilim dalının buluştuğu bir alanda bulunur: insanbilim, toplumbilim, toplumsal ruhbilim, algılama ruhbilimi ve daha kapsamlı olarak da bilişsel bilimler, felsefe, özellikle de bilgi kuramı, dilbilim ve iletişim bilimleri. Böylesine çok ve çeşitli bilim dalını belli bir çerçevede ilişkilendiren göstergebilim disiplinler arası bir alan olan iletişim bilimlerine de önemli katkılar sağlar ve bu alanda yapılan araştırma ve çözümlenelerde göstergebilimden yararlanır.

Göstergebilim, yalnızca sözcük ve sözcüklerin yayılımları, resim, tümce, eğretileme ve düz değişmece ile ilgilenmez, tüm bunları içine alan, onu biçimlendiren, kısacası söylem ve eylem içindeki dille ilgilenir. Kimlik konusunda soruların sorulduğu yerde durmaktadır.

Göstergebilimin en büyük yararı, hiç kuşkusuz değişik ülkelerde, üniversitelerde, bölümlerde, alanlarda yapılan çalışmalarını, hatta araştırmacıların bireysel olarak geliştirdikleri çözümleneleri, araçları bir araya getirerek dizgeleştirmiş olmasıdır. Yemek tariflerinden nezaket kurallarına, gündelik davranışlardan mimaride uzamın kullanımına, mobilya düzenlemesinden dinsel ayinlere dek insanın tüm uygulamaları belli bir kuramsal çerçevede toplanmıştır. Böyle bir araştırma ve çözümleme bilinçli bir insan yaratarak, onun içinde yaşadığı doğal ve toplumsal evreni daha iyi algılamasını ve anlamasını sağlar.

Bir bilim dalı nesnesiyle değil, yöntembilimiyle tanımlanır. Bu durumda göstergebilimin belli bir nesnesi olmadığı, ama belli olgular için çözümleme kalıpları ve araçları geliştirdiği söylenebilir. Bu olgular arasında özgünlüğünü yaratan anlamın tanımlanması sorunsalı ortaya çıkar.

Hangi yaklaşımla gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin göstergebilim araştırmalarının temel amacı insanı çevreleyen anlamlar evrenini ve bu evren içindeki anlamların üretilme sürecini kavramaktır.

Bu çalışmanın sonunda, bir bilim dalı olarak ortaya sürülen göstergebilimin, anlam ve uygulama alanında önemli aşamalarını vurgulayarak, soyut bir bilim anlayışının günlük yaşamın anlaşılmasını kolaylaştıran bir düşünce dizgesine dönüşüp dönüşmediği gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Bertrand, D., (2000). Précis de sémiotique littéraire. Paris: Nathan.
2. Blesson, P., (2000). Interdisciplinarité et sémiotique. Strasbourg: Presses Universitaires.
3. Coquet, Jean-Claude, (1984). Le discours et son sujet I, II. Paris: Klincksieck.
4. Coquet, Jean-Claude, (1997). La quête du sens. Le langage en question. Paris:PUF.
5. Courtés, J., (1995). Du lisible au visible. Brüksel: De Boeck-Université.

6. Deely, J., (1990). Basics of Semiotics. Bloomington: Indiana University Pres.
7. Erkman, F., (1987). Göstergebilime giriş. İstanbul: Alan yayıncılık.
8. Floch, J.M., (1985). Mais Qu'est donc que la sémiotique?. Le Français dans le monde. No:197. ss:44-47. Paris: Hachette.
9. Fontanille, J., (1999). Sémiotique et littérature. Paris: PUF.
10. Greimas, A.J., (1983). Du Sens II. Paris: Seuil.
11. Guiraud, P., (1994). Göstergebilim. (Çev:Mehmet Yalçın). Ankara: İmge.
12. Günay, V.D., (2007). Metin bilgisi. İstanbul: Multilingual.
13. Günay, V.D., (2004). Dil ve iletişim. İstanbul: Multilingual.
14. Hénault, A., (2002). Questions de sémiotique. Paris: PUF.
15. Jaillet, A., (2000). Une école de sémiotique. Strasbourg: Presses Universitaires de Strasbourg.
16. Kıran, A. ve Kıran, Z., (2010). Dilbilme giriş. Ankara: Seçkin yayıncılık.
17. Kıran, Ayşe ve Kıran, Z., (2002). Yazınsal okuma süreçleri. Ankara: Seçkin yayıncılık.
18. Klinkenberg, J.M., (1996). Précis de sémiotique générale. Bruxelles: De Boeck-Université.
19. Moran, B., (2009). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İstanbul: İletişim Yayınları.
20. Mutlu, E., (2004) İletişim Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
21. Rifat, M., (1992). Göstergebilimin ABC'si. İstanbul: Simavi Yayınları.
22. Rifat, M., (2008). XX. Yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık.
23. Saussure, F., (1985). Genel Dilbilim Dersleri. (Çev:Berke Vardar). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
24. Tanyolaç Öztokat, N., (2005). Yazınsal metin çözümlemesinde kuramsal yaklaşımlar. İstanbul: Multilingual.
25. Timur, Ş., (2001). Göstergebilim Tartışmaları. İstanbul: Multilingual Yayınları.
26. Vardar, B., (1988). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: ABC Yayınları.
27. Vardar, B., (2001). Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri. İstanbul: Multilingual Yayınları.
28. Yücel, T., (2001). Genel Göstergebilim: Göstergebilim Tartışmaları. İstanbul: Multilingual.
29. <http://www.labweb.education.wisc.edu/Semiotics/definitions/index.html>.
30. <http://www.ege-edebiyat.org>.